

MINISTER OBRONY NARODOWEJ
604/609/O7/10/PNP

Pan Bogdan BORUSEWICZ

MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Szanowny Panie Marszałku,

Odpowiadając na oświadczenie Pana Senatora Tadeusza Gruszki złożone podczas 51. posiedzenia Senatu w dniu 26 marca 2010 r. dotyczące abolicji dla mężczyzn uchylających się od służby wojskowej (BPS/DSK-043-2590/10), uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Obrona Ojczyzny to konstytucyjny obowiązek i powinność wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, a wszelkie kwestie związane ze spełnianiem tego obowiązku regulują przepisy ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm.) oraz akty wykonawcze wydane na jej podstawie. Niewywiązywanie się obywatela z konstytucyjnych oraz ustawowych obowiązków wobec państwa naraża daną osobę na odpowiedzialność prawną, w tym również karną.

Z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 9 stycznia 2009 r. *o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 22, poz. 120 ze zm.), z uwagi na fakt, iż od dnia 1 stycznia 2009 r. odstąpiono od powoływania osób do obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej i jej form równorzędnych (przeszkolenie wojskowe absolwentów, służba w formacjach uzbrojonych oraz służba zastępcza), na mocy jej ówczesnego art. 18 wszystkie osoby podlegające obowiązkowi służby wojskowej zostały przeniesione do rezerwy.

W związku z powyższym – w stosunku do osób, wobec których dokonano zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z tytułu niestawienia się do pełnienia czynnej służby wojskowej lub niestawienia się na wezwanie organów wojskowych w sprawach powszechnego obowiązku obrony, niestawienia się do wojskowej komisji lekarskiej czy odmowy poddania się badaniom lekarskim, prowadzonym w celu lub w związku z postępowaniem o powołanie do odbycia zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego – wojskowi komendanci uzupełnień powiadomili właściwe jednostki organizacyjne prokuratury prowadzące postępowania karne wobec tych osób o wygaśnięciu tych obowiązków w związku z uregulowaniem stosunku do służby wojskowej tych osób (przeniesieniem ich do rezerwy).

Dalszy tryb postępowania w tych sprawach należy do wyłącznej kompetencji organów ścigania, funkcjonujących poza strukturami wojska. Do tych organów należy ostateczne rozstrzygnięcie spraw, tj. umorzenie postępowania, odstąpienie od nałożenia kary lub też jej wyegzekwowanie. Ministerstwo Obrony Narodowej nie posiada kompetencji i prawnych możliwości ingerencji w działalność wymiaru sprawiedliwości.

Na podstawie informacji Prokuratury Krajowej, na początku 2009 r. postępowania przygotowawcze prowadzone były w stosunku do około 15 tys. osób uchylających się od obowiązku odbycia służby wojskowej.

Abolicja zawsze jest ze strony państwa aktem nadzwyczajnym, wymagającym szczególnego uzasadnienia, ponieważ oznacza, że państwo wyłącza działanie ustanowionych przez siebie reguł prawnych i w pewnym sensie wykazuje niekonsekwencję. Akt taki, co do zasady, nie wpływa korzystnie na społeczne postrzeganie prawa. Abolicja powinna być stosowana wyjątkowo, gdy uzasadniają to szczególne bądź niezwykle ważne okoliczności natury społecznej czy politycznej.

Sam fakt zmiany przepisów ustawowych, na mocy których zastąpiono obowiązek stawienia się do poboru obowiązkiem stawienia się do kwalifikacji wojskowej, a także odstąpiono od obowiązkowych form służby wojskowej, nie oznacza zaistnienia nadzwyczajnych okoliczności społecznych uzasadniających dokonanie abolicji wobec osób, które uchylały się od wypełnienia ustawowych obowiązków. Wskazać także należy, że przepisy wspomnianej ustawy *o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw* nie zniosły odpowiedzialności karnej oraz nie wprowadziły zmiany rodzaju odpowiedzialności za czyny związane z naruszeniem obowiązków dotyczących służby wojskowej.

Za abolicją nie przemawiają w tym przypadku żadne względy społeczne, oprócz jedynie interesu osób, które skutecznie uchylały się od odbycia służby wojskowej. Osoby takie uzyskałyby swoistą premię, polegającą na tym, że nie tylko nie odbyły służby, lecz w dodatku uczyniły to bezkarnie. Abolicja stanowiłaby więc swoistą nagrodę za postawę aspołeczną, niezgodną z wzorcem dobrego obywatela, a nieraz będącą skutkiem motywacji zasługujących na społeczne potępienie. Podkreślenia wymaga, że w polskiej tradycji historycznej obrona Ojczyzny uchodziła zawsze za obowiązek zaszczytny, a uchylanie się od służby wojskowej traktowano jako czyn naganny lub wręcz okrywający hańbą. Również w czasach współczesnych zachowanie takie jest społecznie naganne. W związku z powyższym, ustawodawca w art. 224 i 228 ustawy *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* ustanowił sankcje karne za niewywiązywanie się z powinności obywatelskich. W związku z tym wydaje się, że państwo i jego obywatele nie mają interesu w nagradzaniu i promowaniu takich postaw, tym bardziej, że z punktu widzenia setek tysięcy osób, które odbyły obowiązkową służbę wojskową lub też osób, które zostały prawomocnie ukarane za uchylanie się od służby wojskowej, abolicja uchybiałaby społecznemu poczuciu sprawiedliwości.

Należy także zauważyć, że abolicja wobec osób, które w przeszłości zignorowały obowiązek stawiennictwa przed właściwymi organami w ramach poboru lub do odbycia służby wojskowej, mogłaby wywrzeć niekorzystny wpływ na społeczne poszanowanie dla obowiązku stawiennictwa do obowiązującej aktualnie kwalifikacji wojskowej.

Brak zniesienia lub złagodzenia odpowiedzialności karnej za uchylanie się od obowiązków służby wojskowej nie oznacza, że organy ścigania nie zareagowały na dokonaną zmianę sytuacji prawnej. Zmiany dotyczące ustanowienia nowych rozwiązań w obszarze modelu służby wojskowej, w tym w szczególności odstąpienie od obowiązkowych jej form, stworzyły nowy kontekst dla oceny

prawnokarnej poszczególnych czynów, będących przedmiotem prowadzonych postępowań karnych.

W tym miejscu pragnę wskazać, iż już w ubiegłym roku – tuż po wejściu w życie przepisów ustawy *o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw* – w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości ustalono, iż zaistniały przesłanki do ponownego przeanalizowania prowadzonych postępowań przygotowawczych, które nie zostały zakończone merytorycznym rozstrzygnięciem. Ponadto, zbliżone stanowisko zajęła także Prokuratura Krajowa oraz Naczelna Prokuratura Wojskowa przyjmując, że zmiany, które zaszły w ustawodawstwie określającym powinności obywatelskie w zakresie obronności państwa stanowią nowe okoliczności mające wpływ na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynów, popełnionych w odniesieniu do uprzednio obowiązujących przepisów prawa.

Mając powyższe na uwadze, organy ścigania oceniając stopień społecznej szkodliwości każdego czynu, będącego przedmiotem postępowania karnego, biorą pod uwagę zarówno jego aspekt podmiotowy, jak i przedmiotowy, uwzględniając sytuację osobistą sprawcy, motywy działania i inne okoliczności natury indywidualnej, jak też okoliczności natury obiektywnej, takie jak rzeczywisty rozmiar szkody spowodowanej czynem, a także kontekst społeczny i prawny. Należy jednak mieć na uwadze, że zachowania zmierzające do uchylenia się od odbycia służby wojskowej w kontekście przepisów ustawowych obowiązujących przed ich zmianą, miały swój materialny skutek, polegający na trudnościach w ukompletowaniu stanów osobowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, co z kolei wywierało bezpośredni wpływ na stan obronności państwa. W chwili obecnej skutki takich zachowań mają charakter w zasadzie formalny, ponieważ obywatele nie są już powoływani do odbycia obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej. Nie ulega zatem wątpliwości, że zmiana charakteru służby wojskowej zmienia stopień społecznej szkodliwości czynów, polegających na uchyłaniu się od jej odbycia, co znalazło swoje odzwierciedlenie w dokonaniu ponownej oceny tej okoliczności.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie resortu obrony narodowej sugerowana abolicja dla osób uchylających się od wypełniania obowiązków służby wojskowej, stanowiłaby rozwiązanie niekonstytucyjne, naruszające zasadę równości wobec prawa, wyrażoną w art. 32 Konstytucji. Naruszeniu uległaby również zasada powszechnego obowiązku obrony, określona w art. 85.

Przedstawiając powyższe wyjaśnienia pozostaję w przekonaniu, że uzna je Pan Marszałek za zasadne.

Łączę wyrazy szacunku i poważania

SEKRETARZ STANU
W MINISTERSTWIE OBRONY NARODOWEJ
ds. Społecznych i Profesjonalizacji
Bogdan KLICH

Czesław PIĄTAS

Do wiadomości:

Pan Szymon Jajko

Dyrektor Departamentu

Spraw Parlamentarnych KPRM